

Рівненський державний гуманітарний університет
(повне найменування закладу вищої освіти)
Кафедра загальної психології та психодіагностики

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 11 АРТТЕРАПІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Психологія
(назва програми)

Спеціальність 053 «Психологія»
(шифр та назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр

Інститут, факультет, психолого-природничий факультет
(назва інституту, факультету,)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з «Арт-терапії» для здобувачів освітнього ступеня «магістр» за освітньо-професійною програмою «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «психологія»

Мова навчання українська

Розробники: Ставицька Олена Григорівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної психології та психодіагностики

Протокол від “17” вересня 2019 року № 9

Завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики

 (проф. Воробйов А.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від “17” вересня 2019 року № 6

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету

 (доц. Сяська І.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

©Ставицька О.Г., 2019 рік

© РДГУ, 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітньо-професійна програма, галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –6	Освітньо-професійна програма «Психологія»	Вибіркова	
	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 7,5 самостійної роботи студента –10,5	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		22 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		22 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		120 год.	158 год.
Вид контролю:			
Залік			
Передумови визначаються вивченням дисциплін таких як: «Активні методи у психологічній практиці», «Психологічне консультування», « Психотерапія», « Методи психокорекції та психотерапії», « Ігротерапія», «Основи символдрами».			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни полягає у ознайомленні й практичному навчанні майбутніх психологів з різними напрямками “Арт-терапії”, як сучасним напрямом арт-психології і її практичним застосуванням, розширення і поглиблення можливостей кола діяльності студентів; а також метою є формування системи теоретичних знань і практичних навиків щодо організації та проведення психологічного консультування з використанням методів арт-терапії, їх метою, основними завданнями та предметом вивчення, ознайомленні з терапевтичним потенціалом зображувального мистецтва у лікувально-реабілітаційній роботі та при психологічній корекції.

Завдання курсу полягає у вивченні сутності психологічної допомоги методами арт-терапії, вивчення умов та ситуації, які передбачають застосування методів арт-терапії в практиці психологічного консультування в роботі з дітьми та дорослими.

Арт-техніки набувають статусу самостійного психокорекційного та психотерапевтичного напрямку завдяки простоті і доступності використання, а також через очевидні переваги над вербальними формами роботи. Завдяки тому, що арт-техніки є засобом переважно невербального спілкування, вони є особливо цінними в роботі з тими клієнтами, які мають труднощі в словесному описі своїх переживань. Поряд з цим, образотворча діяльність є хорошим засобом зближення людей, своєрідним “мостом” між спеціалістом і клієнтом. .

Програма містить загальні теми для ознайомлення зі специфікою застосування арт-технік. Спеціальні теми програми розкривають методи використання різноманітних матеріалів, які в арт-корекційній роботі відіграють роль виражальних засобів. Наступне коло спеціальних тем стосується використання арт-технік в роботі з особистісними, мотиваційними та соціальними проблемами клієнтів. І завершують тематичний перелік питання щодо поєднання образотворчої роботи з іншими формами творчого самовияву.

Згідно освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти у студентів у процесі вивчення дисципліни мають бути сформовані наступні компетентності:

загальні:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

фахові:

- СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості;
- СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності;
- СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік;
- СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
- СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях

2.Очікувані результати навчання. Програмні результати навчання мають свідчити про вміння студентів визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;

- ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.
- ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
- ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
- ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи теорії та методології арттерапії.

Тема 1. Вступ до предмету. Теоретико-методологічні основи застосування методів арт-терапії.

Поняття арт-терапії в психологічній науці. Предмет та завдання арттерапії. Використання образотворчого мистецтва з психодіагностичною, психокорекційною та психотерапевтичною метою.

Процедури арттерапії. Основні функції та галузі використання арттерапії.

Історія розвитку арт-технік. Історія розвитку арттерапії. Етапи виникнення і формування арт-терапії. Розвиток теоретичної бази арт-терапії через синтез різних психотерапевтичних течій.

Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи. Відсутність обмежень у використанні арт-технік.. Мобілізація творчого потенціалу людини.

Тема 2. Психодинамічна психотерапія. Аналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва.

Основні положення теорії З.Фрейда. Механізми психологічного захисту та їх значення для діагностики клієнтів. Несвідоме і мистецьке фантазування. Метод вільних асоціацій.

Психоаналітичний підхід К.Г. Юнга у вивченні творчості. Метафора та архетипи в площині арттерапії. Сучасні психоаналітичні концепції розвитку особистості.

Теорія прив'язаності Боулбі.

Психологічна природа і функції символу в арт-терапевтичній діяльності. Застосування мови символів.

Тема 3. Основні форми арттерапевтичної роботи.

Індивідуальна та групова арттерапія.

Художні форми роботи і арт-терапевтичні вправи в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога практика

Огляд дослідження застосування арт-терапії в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога-практика. Види арт-терапії: Ізотерапія, лялько терапія, казкотерапія, фототерапія, музикотерапія тощо. Обмеження в арттерапії.

Тема 4. Діагностичні можливості арт-терапії. Терапія дітей та підлітків методами арт.

Оцінка діагностичних параметрів у арттерапії. Арттерапія та проєктивний малюнок. Метод творчих інсталяцій. Віннікот «Метод каракулей» Проєктивні методи. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Класичні діагностичні засоби. Символізм кольору. Кольорова карта для арт-терапії. Інтерпретація ліній.

Особливості арт терапевтичної роботи з дітьми. Методичні підходи до арттерапії дітей та підлітків. Застосування арттерапії в освітньому процесі.

Фототерапія. МАК в психотерапевтичній роботі з дітьми та підлітками.

Змістовий модуль 2. Види арттерапії. Особливості та принципи роботи психолога методами арттерапії.

Тема 5. Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.

Загальні принципи використання психомалюнків. функції психомалюнків в арттерапевтичній роботі. Принципи застосування малюнка у психодіагностиці.

Проєктивні малюнкові методи. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Класичні діагностичні засоби. Символізм кольору. Кольорова карта для арт-терапії. Інтерпретація ліній.

Індивідуальні та групові форми використання психомалюнків у психокорекції.

Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми. Ігрові форми роботи.

Тема 6. Арт-терапевтичний інструментарій. Графічні арт-техніки. Робота з

папером.

Прийоми роботи з фарбами, олівцями, фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо); використання графічних арт-технік у психодіагностичній та психокорекційній роботі. Робота з кольорами. Інтерпретація кольорів в арт-терапії. Спонтанне малювання. Малювання способом відбитків. Арт-техніки роботи з папером. Принципи роботи з папером. Робота з кольоровим папером. Створення колажів.

Тема 7. Використання арт-технік в практиці казкотерапії.

Принципи казкотерапії та способи використання у ній арт-технік.

Казка як двері до колективного несвідомого, як спосіб контакту з дитячими ресурсами; як вказівка до дії; як засіб “обходу” опору. Архетип і символіка казки. Відомі казкові персонажі, архетипічне значення образів. Казка як архетипічна метафора: діагностичні можливості. Діагностичні критерії в казці.

Індивідуальна казкотерапія. Варіанти створення казок, їх діагностичне значення, шляхи інтерпретації. Складання казки метафори на замовлення клієнта.

Групова казкотерапія. Конструювання казкових сюжетів у групі. Корекція та діагностика за допомогою казок при роботі в групі. Арт-техніки в психодіагностиці казкою:

Тема 8. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами

Історія виникнення піскової арт-терапії. Принципи піскової терапії. Подання інструкції при роботі з піском. Обладнання для роботи з піском. Піднос: форма, колір, розміри. Матеріали: пісок, вода, предмети пісочниці. Типи предметів, які використовуються в пісковій арт-терапії. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Карти піскової арт-терапії. Символіка відбитків на піску та форм з піску. Покази до застосування групової піскової арт-терапії. Основні психодіагностичні „мішені” в груповій роботі. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Прийоми обговорення. Основні способи гри з піском і водою. Психопрофілактика, розвиток і навчання в пісочниці.

Робота з глиною, пластиліном. Принципи ліплення. Енергетичний аспект, аспекти екстеріоризації, самоутвердження, самовдосконалення. Етапи роботи з глиною для підвищення самооцінки.

Стадії роботи з глиною. Знайомство з глиною. Підготовчі етапи у технології ліплення: вимішування глини, розкачування кулі, трансформація кулі в куб, виліплювання дірок в кубі.

Навчання прийомам роботи з глиною. Прийоми роботи з глиною: занурення рук в глину, стискання, розтягування, витягування, розрив, проколювання, розкачування, прикріплення.

Тема 9. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.

Ознайомлення зі способами використання різних природних та синтетичних матеріалів у роботі з арт-техніками.

Загальні принципи використання природних та синтетичних матеріалів. Мета застосування природних матеріалів в роботі з дітьми. Види природних та синтетичних матеріалів. Створення виробів з природних матеріалів. Мозаїки з зерен, з ракушок. Робота з овочами. Робота з тканиною. Робота з гудзиками. Робота зі шнурівками. „Малювання за допомогою клубка”.

Робота з сірниками. Організація спільної зображувальної роботи в парах, що дозволяє розвивати комунікативні навички, досліджувати і коректувати соціальні ролі і звичні форми поведінки.

Тема 10. Лялькотерапія як метод арттерапії.

Загальна характеристика методу. Форми лялькотерапії. Процес лялько терапії (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування). Види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми. Основні прийоми роботи із лялькою.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Основи теорії та методології арттерапії.										
Тема 1. Вступ до предмету. Теоретико-методологічні основи застосування методів арт-терапії.	18	2	2	–	14	18	1	–	–	17
Тема 2. Психодинамічна психотерапія. Аналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва .	14	2	2	–	10	14	1	–	–	13
Тема 3. Основні форми арттерапевтичної роботи.	16	2	2	4	8	16	–	2	1	13
Тема 4. Діагностичні можливості арт-терапії. Терапія дітей та підлітків методами арт.	20	2	–	4	14	20	2	–	–	18
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>68</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	<i>8</i>	<i>46</i>	<i>68</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>61</i>
Змістовий модуль 2. Види арт-терапії. Особливості та принципи роботи психолога методами арттерапії.										
Тема 5. Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.	20	2	2	2	14	20	1	1	1	17
Тема 6. Арт-терапевтичний інструментарій. Графічні арт-техніки. Робота з папером.	13	2	–	2	9	13	1	–	1	11
Тема 7. Використання арт-технік в практиці казкотерапії	22	4	2	2	14	22	1	–	1	20
Тема 8. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами	20	2	2	2	14	20	1	1	–	18
Тема 9. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.	22	2	–	4	14	22	1	1	1	19
Тема 10. Лялькотерапія як метод арттерапії	15	2	2	2	9	15	1	1	1	12
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>112</i>	<i>14</i>	<i>10</i>	<i>14</i>	<i>74</i>	<i>112</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>97</i>
Усього годин	180	22	16	22	120	180	10	6	6	158

6. Темі семінарських занять (не передбачені навчальним планом)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

-

7. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	Заочна
1	Вступ до предмету. Теоретико-методологічні основи застосування методів арт-терапії.	2	–
2	Психодинамічна психотерапія. Аналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва .	2	–
3	Основні форми арттерапевтичної роботи.	2	2
4	.Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.	2	–
5	Використання арт-технік в практиці казкотерапії	2	1
6	Арт-терапевтичний інструментарій. Графічні арт-техніки. Робота з папером.	2	1
7	Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами	2	1
9	Лялькотерапія як метод арттерапії	2	1
	Разом	16	6

8. Темі лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість	
		Денна	Заочна
1	Основні форми арттерапевтичної роботи.	4	1
2.	Діагностичні можливості арт-терапії	4	–
3	.Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.	2	1
4.	Графічні арт-техніки. Робота з папером.	2	–
5	Використання арт-технік в практиці казкотерапії	2	1
6	Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами	2	1
7	Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.	4	1
8	Лялькотерапія як метод арттерапії	2	–
	Разом	22	6

9. Самостійна робота

N з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочне
1	Вступ до предмету. Теоретико-методологічні основи застосування методів арт-терапії.	14	17
2	Погляд вітчизняних та зарубіжних вчених на достовірність діагностичних показників при застосуванні проєктивних методів (аналіз і конспектування літературних джерел)	10	13
3	Аналіз прикладних галузей застосування арт-терапії: у роботі з дітьми з вираженими порушеннями у розвитку, у пренатальній психології, у геронтопсихології, у пенітенціарній психокорекції, у медичній психології тощо (опрацювання публікацій у періодичних та фахових виданнях).	8	13
4	Метод мандалотерапії: усвідомлення автентичних потенцій через зображення символів та образів (індивідуальна психотерапевтична робота та робота у психотерапевтичній трійці).	14	18
5	Погляд на супервізію у різних напрямках психотерапії. Аналіз власного досвіду переживань та терапевтичної практики.	14	20
6	Опрацювання теоретичних джерел сучасних психоаналітичних концепцій (Маклер, Ненсі Маквільямс, М. Кляйн та ін..)	18	20
7	Провести дослідження іншої особи за допомогою методик дослідження вербальної та невербальної креативності. Здійснити кількісну і якісну інтерпретацію результатів, оформити звіт.	14	20
8	Провести діагностичне дослідження іншої особи за допомогою проєктивних методик «Людина під дощем», «Людина, що зриває яблуко», «Кактус», «Слон». Оформити звіт у вигляді есе.	14	18
9	Оформити презентацію щодо застосування технологій «Казкотерапії» в практиці роботи з дітьми та дорослими. Оформити есе та результати колекційного заняття.	14	19
	Разом	120	158

10. Індивідуальні завдання.

1. Підготувати мультимедійну презентацію на одну із запропонованих тем:

1. Сутність і смисл творчості у філософській і психологічній традиції.
2. Проблема творчої діяльності у психології.
3. Психотерапевтичний потенціал мистецтва.
4. Мистецтво як спосіб реалізації творчої спрямованості.
5. Науково-культурні передумови виникнення арт-терапії.
6. Роль професійних об'єднань у розвитку арт-терапії.
7. Творчість як конфлікт між несвідомими і свідомими проявами психіки у теорії З.Фрейда.

8. Роль індивідуації у становленні творчої особистості (теорія К.Г. Юнга).
9. Прояви архетипів у художній творчості.

2.Провести психодіагностичне обстеження за допомогою проективної методики й написати протокол терапевтичної сесії «Моя сім'я» « Дім, Дерево, Людина» «Кактус», «Людина під дощем».

3.Розробити зміст і структуру арт-терапевтичного заняття на вільну тему.

11. Методи навчання.

- МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо); МН2 –практичний метод (лабораторні та практичні заняття); МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- МН6 –самостійна робота (розв'язання завдань);
- МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

12.Методи оцінювання.

- МО2 –усне або письмове опитування;
- МО3 - колоквиум,
- МО4 –тестування;
- МО6 – реферати, есе;
- МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
- МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;
- МО10 - залік

13. Засоби діагностики результатів навчання:

- залік;
- стандартизовані тести;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

14. Критерії оцінювання результатів навчання.

Загальні критерії оцінювання

I рівень – початковий. Відповідь здобувача вищої освіти при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.

II рівень – середній. Здобувач вищої освіти відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

III рівень – достатній. Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

IV рівень – високий. Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, узагальненими, системними; він вміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Рівні навчальних досягнень студентів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
I. Початковий	1-34 F Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	<p>Здобувач вищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє здатність елементарно викласти думку; може усно відтворити кілька термінів, явищ без зв'язку між ними; може обрати правильний варіант відповіді (на рівні "так - ні"); може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; виконує 20 % від загальної кількості тестів.</p>
	35-59 FX незадовільно з можливістю повторного складання	<p>Здобувач вищої освіти відтворює менш як половину навчального матеріалу; за допомогою викладача виконує елементарні завдання, наводить приклади; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; виконує 30 % від загальної кількості тестів.</p>
II. Середній	60-63 (E) задовільно	<p>Здобувач вищої освіти має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує 45 % від загальної кількості тестів.</p>

	64-73 (D) задовільно	Здобувач вищої освіти знає більш як половину навчального матеріалу; розуміє основний навчальний матеріал; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, відтворити його з помилками та неточностями; має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати; орієнтується в хронології; підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати під час відповіді допоміжні наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні; виконує від 55 до 65% від загальної кількості тестів.
III. Достатній	74-81 (C) добре	Знання здобувача вищої освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях. Правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; здатен проаналізувати відповіді іншого студента; з допомогою викладача скласти план реферату, може опрацювати матеріал самостійно, уміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує від 75 % до 80 % від загальної кількості тестів.
	82-89 (B) добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен самостійно опрацювати навчальний матеріал, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання; виконує 85 % від загальної кількості тестів.
IV. Високий	90-100 (A) відмінно	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування і нахили. Самостійно виконує від 95% до 100% від загальної кількості тестів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота										ІНДЗ	Модульний контроль	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
5	5	10	5	10	5	5	5	5	5	20	20	100

16. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення з дисципліни складається з:

- інтерактивного комплексу навчально – методичного забезпечення дисципліни,
- конспекту лекцій на паперовому та електронному носіях;
- практикуму з дисципліни та методичних вказівок до семінарських занять на паперовому і електронному носіях;
- тематики контрольних робіт та методичних рекомендацій до їх виконання на паперовому і електронному носіях;
- тестових завдань з курсу та методичних рекомендацій до їх виконання на паперовому і електронному носіях;
- матеріалів для демонстрування за допомогою технічних засобів навчання (слайдів, відео- та аудіозаписів);
- завдань і методичних вказівок для самостійної роботи студентів;
- індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- переліку завдань (запитань) для проміжного та підсумкового контролю рівня знань;

17 Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Поняття арт-терапії в психологічній науці.
2. Історія розвитку арт-технік.
3. Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи.
4. Основні фактори психотерапевтичного впливу в арт-терапії.
5. Особливості етапу формування психокорекційних відносин і початку творчої діяльності.
6. Особливості етапу зміцнення і розвитку психокорекційних відносин і продуктивної творчої діяльності.

7. Завершальний етап (термінація) в роботі з арт-техніками.
8. Обговорення з клієнтами цілей, характеру і умов роботи із застосуванням арт-технік.
9. Види індивідуальної психокорекційної роботи.
10. Особливості групових арт-технік.
11. Внутрішньогрупові комунікативні процеси і відносини в групі, яка працює з арт-техніками.
12. Етапи групової роботи із застосуванням арт-технік.
13. Форми групової роботи із застосуванням арт-технік.
14. Використання формалізованого бланку в арт-корекційній роботі.
15. Використання розгорнутого опису за схемою в груповій арт-корекційній роботі.
16. Хронограма групової роботи з арт-техніками.
17. Методи оцінки психокорекційного впливу арт-технік.
18. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають когнітивні, поведінкові та емоційні розлади.
19. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають фізичні вади.
20. Психоаналітичний підхід в арт-техніках.
21. Принципи використання психомалюнків в арт-терапії.
22. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми.
23. Особливості проведення вправ з кольорами.
24. Техніка каракуль і плям.
25. Техніки інтуїтивного малювання..
26. Принципи роботи з папером. Види роботи з папером.
27. Принципи пісочної терапії.
28. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
29. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
30. Психопрофілактика, розвиток і навчання в пісочниці.
31. Принципи роботи з глиною.
32. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.
33. Арт-терапевтична робота з тканиною.
34. Створення колажів у арт-терапевтичній роботі.
35. Арт-техніки у формуванні практичних навичок у пізнанні оточуючого світу.
36. Арт-техніки у розкритті „Я-образу”.
37. Арт-техніки у пізнанні життєвої перспективи особистості.
38. Арт-техніки у психокорекційній роботі з конфліктами.
39. Арт-техніки у психокорекційній роботі з емоційною сферою особистості.
40. Арт-техніки у парній роботі.
41. Арт-терапевтичні вправи для групової роботи.
42. Робота з арт-техніками в поєднанні з музикою і звуками.
43. Використання театральних елементів в арт-техніках.
44. Використання арт-технік в практиці казкотерапії.

18. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Базова література

1. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003.
2. Копытин А.И., Корт Б. "Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия". СПб.: Речь, 2007.
3. Копытин А.И. "Системная арт-терапия". СПб.: Питер, 2001.
4. Диагностика в арт-терапии. Метод "Мандала" ред. А.И.Копытина. СПб., 2002.
5. Лебедева Л.Д. "Практика арт-терапии: подходы, диагностика". СПб.: Речь, 2003.
6. Пурнис Н.Е. "Арт-терапия. Аспекты трансперсональной психологии". СПб.: Речь, 2008.

7. Сусанина И. "Введение в арт-терапию". Когито, 2007.
8. Зинкевич-Евстигнеева, Грабенко Т.М. Чудеса на песке. Практикум по песочной терапии. СПб.: Речь, 2010. - 340 с.
9. Кузуб Н.В., Э.И. Осипук Э.И. В гостях у песочной феи. Организация педагогической песочницы и игр с песком для детей дошкольного возраста. Методическое пособие для воспитателей и психологов дошкольных учреждений. СПб.: Речь: М.: Сфера, 2011. - 61 с.
10. Сакович Н.А. Технология игры в песок. Игры на мосту. СПб.: Речь, 2008. - 176 с.
11. Эль Г. Человек, играющий в песок. Динамичная песочная терапия
12. Грабенко Т. М., Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Чудеса на песке (методический практикум по песочной терапии) песочная терапия
13. Штейнхард Ленор Юнгианская песочная психотерапия
14. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. – СПб.: Речь, 2006. – 160 с
15. Копытин А.И., Свистовская Е.Е. Руководство по детско-подростковой и семейной арт-терапии. – СПб.: Речь, 2010. - 256 с.
16. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. СПб.: Питер, 2000, с. 437 – 438, 440.
17. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001. С. 149 –150.
18. Тренинг развития жизненных целей / Под ред. Е. Г. Трошихиной. СПб.: Речь, 2001. С. 148 – 149.
19. Ширн Ч., Расселл К. "Рисунок семьи" как методика изучения детско-родительских взаимоотношений // Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты. М.: КСП, 1997. С. 272 – 285.
20. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001. С. 219 – 228 (Глава "Семейные рисунки")

Додаткова література

1. Дилео Д. Детский рисунок: диагностика и интерпретация. М.: Апрель Пресс, Изд-во Эксмо-Пресс, 2001.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001.
3. Копытин А. И. Системная арт-терапия. СПб.: Питер, 2001.
4. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И.Копытина. СПб.: Питер, 2000.
5. Романова Е. С. Графические методы в практической психологии. СПб.: Речь, 2001.
6. Ферс Г. М. Тайный мир рисунка. СПб.: Европейский дом, 2000.
7. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001.
8. Штейнхардт Л. Юнгианская песочная психотерапия. СПб.: Питер, 2001.
9. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції. К.: Либідь, 1996.

19. Інформаційні (інтернет) ресурси.

<http://psylib.kiev.ua>
<http://flogiston.ru/library>
<http://www.psychology.ru/Library>
<http://psychology.net.ru/articles>
<http://psyberia.ru>
<http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx>
<http://go2bsu.narod.ru/libr/index.htm>

<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>
<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>
<http://www.humanities.edu.ru>
<http://www.portalus.ru>
<http://azps.ru>
<http://www.psyche.ru>
<http://www.psycho.ru>
<http://www.voppsy.ru>
<http://psyjournal.ru/>